

Skáldsöguleg skýrsla um samfélag og persónur á umbrotatínum

– sagan af Daníel eftir Guðjón Sveinsson

Sumar sögur verður að segja frá upphafi til enda. Sem betur fer eru til þeir höfundar sem hafa slíkar sögur að segja og horfa hvorki í kostnað né umfang. Þeir láta sig litlu varða þótt þeir hafi engin stór forlög að baki sér og segja sína sögu á því formi sem hæfir söguefninu, óháð ríkjandi straumum. En að gefa sjálfur út fjögurra binda verk, sem sameinar það að vera persónuleg og heilsteyp特 proskasa-saga einstaklings, hluti af atvinnu- og byggðasögu heils landshluta og uppgjör við áhrif heimsstyrjaldarinnar seinni á lítið samfélag, auk þess sem verkið spannar litróf bókmenntanna, frá barnabókum til dramatískrar ljóðrænu, er sjaldgæft þrekvirki. Slíkt þrekvirki vann Guðjón Sveinsson rithöfundur frá Breiðdalsvík með *Sögunni af Daníel* þótt það hafi að mestu farið furðu hljótt.

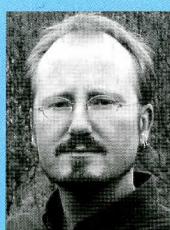
FYRIR NOKKRUM ÁRUM flutti undirritaður bókapistla í Útvarpið. Meðal fjölmargrabóka sem jólabókaflóðið 1994 skolaði á fjörur greinarhöfundar var fyrsta bindi *Sögunnar af Daníel, Undir bláu augliti eilífðarinnar*. Pessi bók skar sig úr fyrir margra hluta sakir. Umfjöllunarefnid var óvenjulegt á þeim tíma sem borgarsaga nútímans var að festa sig í sessi.

Rithöfundurinn Guðjón Sveinsson fjallaði um uppvaxtarár ungs drengs á tímum síðari heimsstyrjaldarinnar og í fljótum bragði virtist verkið kallast á við fjölmargar slíkar sögur, skrifaðar fyrir börn og unglunga. Á yfirborðinu var frásagnarhátturinn einnig líkur hinum hefðbundnu, raunsæju barna- og unglingabókum, svo Daníel virtist skjóta upp kollinum í miðri hringiðu formtilrauna sem fulltrúi hefðar og liðins tíma.

A þessum árum voru að koma út mörg skáldverk sem áttu það sameiginlegt að beina sjónum lesenda að eigin tilurð og textaúrvinnslu og héldu lesendum þannig allt að því kaldhædnislegri fjarlægð frá sjálfu viðfangsefninu. Merkingarleysi og tómhyggja voru hugtök sem heyrdist fleygt í umræðum enda margir þeirrar skoðunar að búið væri að skrifa alla texta og semja öll lög og ljóð svo ekkert væri eftir nema endalaus endurvinnsla. Við þær aðstæður er

öruggast fyrir höfunda að taka hvorki sjálfa sig né merkingarsköpun sína of hátíðlega. Hálkfæringur er að margra mati eðlileg viðbrögð.

En í fyrsta bindi *Sögunnar af Daníel, Undir bláu augliti eilífðarinnar*, kvað við allt annan tón. Frásagnarhátturinn einkenndist umfram allt annað af hlýju og væntumþykju höfundarins fyrir persónum sínum og því sögusviði sem hann var að lýsa. Sögunaður leiðir lesendur um lítið sjávarþorp á Austurlandi um miðja síðustu öld og þar kynnast þeir drengnum Daníel sem tekst á við föðurmissi og fjarveru frá móður sinni. Einlægni og þekking á viðfangsefninu skín hvarvetna í gegnum textann. Og undir yfirborðinu er þung undiralda sem í huga greinarhöfundar gerði þessa einföldu frásögn svo miklu flóknari en virtist við fyrstu sýn. Þótt fyrsta bindið virtist næsta hefðbundið saga fyrir börn og unglunga og höfundurinn verðlaunaður fyrir afrek sín á því sviði, bjó greinilega meira undir sem gerði allar einfaldar flokkanir erfiðar. Enda kom á daginn að eftir því sem sögunni vatt fram og bindunum fjölgæði þroskaðist stillinn með aðalpersónunni og frásagnarhátturinn breyttist til sammæris við breytta veröld verksins. Saman mynda bindin sterka heild og greinilegt að allt frá fyrsta orði fyrsta bindis stefnir allt í þann

Arnar Guðmundsson
bókmennetafræðingur
í Reykjavík

endi sem afhjúpaður er í fjórða bindinu. Fyrirboðarnir og stefin sem ganga í gegnum verkið verða fyrst ljós þegar sagan er öll.

Pessi grein er öðrum þræði samantekt úr pistlum greinarhöfundar um einstök bindi *Sögunnar af Daniel* en er samt fyrst og fremst tilraun til að fjalla loks um verkið í heild, nú þegar næstum áratugur er liðinn frá því fyrsta bindið leit dagsins ljós.

Verðlaunahöfundur

Þegar fyrsta bindi *Sögunnar af Daniel* barst greinarhöfundi var þekking hans á verkum Guðjóns Sveinssonar því miður fátækleg. En næstum allir þekkja, að minnsta kosti af afspurn, einn af mikilvirkustu höfundum barna- og unglingsabóka á Íslandi. Guðjóni hafa hlutnast fjölmargar viðurkenningar fyrir verk sín og á 35 ára höfundarafmæli hans, vorið 2002, hlaut hann hina virtu og eftirsóttu viðurkenningu Íslandsdeildar IBBY samtakanna, Vorvindana, fyrir framlag sitt til bókmennta fyrir börn og unglings.

Velgengni Guðjóns og frægð sem barnabókahöfundar hafa ef til vill sett mark sitt á viðtökurnar sem *Sagan af Daniel* fékk í upphafi. Söguefnid og að sumu leyti einnig sjónarhornið og raunsær frásagnarhátturinn skipaði *Undir bláu augliti eilíðarinnar* á bekk með barna- og unglingsabókum og þótt enginn vilji játa að það þyki almennt ekki sami virðingarsessinn og skáldverk fyrir fullorðna, gæti það hent að hinum alvarlegri og dýpri tónum verksins sé ekki gefinn sami gaumur. Þegar verkið er lesið í heild kemur nefnilega í ljós hve margvísleg form og frásagn-

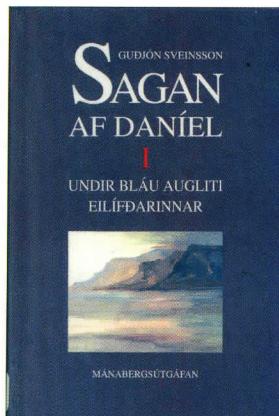
arhætti Guðjón Sveinsson hefur á valdi sínu og hið bernska sjónarhorn fyrsta bindisins er að eins eitt af stílþrögðum hans við að segja þessa margslungnu sögu.

Sé litid á tímasetningu *Sögunnar af Daniel* í höfundarverki Guðjóns Sveinssonar má ef til vill sjá vísbindingar um þá þróun sem verður innan verksins. Þegar fyrsta bindi *Sögunnar af Daniel* kemur út árið 1994 voru liðin þrjú ár frá því Guðjón sendi síðast frá sér bók, sem er lengsta útgáfuhlé á ferli hans allt frá því hans fyrsta bók; *Njósnir að næturþeli*, kom út árið 1967. Árið 1991 komu út tvær bækur eftir Guðjón og önnur þeirra var hans fyrsta ljóðabók sem ber titilinn *Með eitur í blóðinu*. Ef til

vill má taka hvort tveggja; útgáfuhléið og ljóðabókina, sem merki um ákveðna gerjun hjá rithöfundinum og átök við að koma frá sér sögu sem ber mörg merki þess að vera býsna persónuleg. Ætla má að það sé ekki átakalaust að velja þessari sögu frásagnarhátt sem kemur henni til skila. Eftir að *Sagan af Daniel* hóf að koma út hefur Guðjón gefið út tvær ljóðabækur til viðbótar svo ef til vill er hér vísbinding um vissa stefnu-

breytingu á höfundarferli hans sem á sér stað samhliða glímunni við *Söguna af Daniel*.

Þegar annað bindið af *Sögunni af Daniel*, *Vetur og vorbláar nætur*, var komið út sendi Guðjón Sveinsson frá sér mjög athyglisverða og vandaða bók, sem líkt og *Sagan af Daniel* reynist torveld í flokkun. Þetta er bókin *Brot úr dagbók sjómanns* og ber undirtitilinn *Skáldsöguleg skýrsla*. Hafi einhverjum yfirsést vald Guðjóns á margslungnum texta, persónusköpun og spennu í *Sögunni af Daniel* hefði þetta rit átt að

Myndin er tekin árið 1977. Uppsláttur að grunni sláтурhúss næst. Í forgrunni er Gamla kaupfélagið. Á rishæð þess er glugginn á smíðaherbergi Baldurs Bensíns. (Sagan af Daniel) Lága húsið lengst til hægri (með grænu þaki) hét Grímsstaðir í raunveruleikanum. Í Sögunni af Daniel er þetta Valdabær, einn af meginpóstum sögunnar og rauður þráður í gegnum öll bindin.

Ljósm. Guðjón Sveinsson.

En næstum allir þekkja, að minnsta kosti af afspurn, einn af mikilvirkustu höfundum barna- og unglingsabóka á Íslandi.

taka af öll tvímaði. *Brot úr dagbók sjómanns* er margslungið verk sem freistandi er að fjalla aðeins um í samhengi við *Söguna um Daniel* í heild. Undirtitillinn *Skáldsöguleg skýrsla* er forvitnilegur og við lestur bókarinnar kemur í ljós hve skírskotanirnar eru margvíslegar. Á yfirborði frásagnarinnar er gamall skipstjóri að fletta lúnum skipsbókum úr tweimur ferðum til Kristianssands í Noregi. Færslur skipsbóka eru lögbundin skráning staðreynda sem geta skipt máli. En út frá þessum skýrslum spinnast minningar farlama skipstjóra um löngu liðna atburði. Spurningin, sem Guðjóni tekst að veckja með lesandanum, er að hve miklu leyti minningar

skipstjórans séu skáldskapur í eyður skýrslnanna? Í endurlitinu öðlast atburðirnir dýpri merkingu og sagan öll samhengi – næstum því eins og flóknir örlagabréðir komi í ljós, atburðir verða fyrirboðar og endurtaka sig. Daglegt líf verður skáldlegt og fær dulúðugan blæ. Er það minni skipstjórans sem vinnur á þennan hátt? Önnur lykilspurning er hvort endurminningarbækur og ævisögur verða almennt til með sama hætti, þ.e. atburðum er gefin stefna og merking eftir á?

Hér koma stefnir og fyrirboðarnir í heildarverkinu um Daniel óhjákvæmilega upp í hugann og að þessu leyti kallast þessi tvö verk á. En stíltilraunir Guðjóns í *Broti úr dagbók sjómanns* vekja einnig athygli. Strax í upphafi verksins slær hann ákveðinn tón glettini og persónulegs eintals skipstjórans við lesendur. Endurminningakafnar eru hins vegar sagðir í þrójuþóru persónu, eins og skipstjórinn sjá sig utanfrá þegar hann rifjar upp dvöl sína í Kristianssand og hvernig hann leitaði að endurómi frá fyrri ferð sinni þangað. Þessi frásagnaraðferð gengur fullkomlega upp og tímabilin tvinnast saman á margvíslegan hátt sem eykur á spennu bókarinnar. Pannig verða til sifellt skýrari útlínur að ótrúlegri ástarsögu en í heild miðlar sagan þó ef til vill frekar tilfinningu fyrir trega, framrás tímans, lífi og dauða – einhverju sem við getum kallað mannleg örlog. Guðjóni tekst að segja með þessum óvenjulega hætti sögu af venjulegum hvunndagshetjum, sjómönnum og fleira fólk í lífsbaráttunni, og gera það á ljóðrænan hátt án þess að falla nokkurn tímann í gryfju væmni eða upphafningar. Sama má segja um *Söguna af Daniel* þótt stílbrigð höfundar blasi betur við í því knappa formi sem *Brot úr dagbók sjómanns* er. Með öllum fyrirvörum og hæfilegum einföldunum er freistandi að líta á *Skáldsögulegu skýrsluna* sem einskonar lykil að því mikla verki sem *Sagan af Daniel* er.

Veröld á hverfanda hveli

Sú veröld sem lesendur kynnast fyrst frá bernsku sjónarhorni Daníels er veröld í umróti breytinga. Verkið í heild er einskonar skáldsöguleg skýrsla um djúpstæðar þjóðfelagsbreytingar og persónuþroska einstaklings sem mætir margvíslegu móltæti og berst bæði við aðstæður sínar og eigin persónu. Um leið og verkið færst nær okkur í tíma eftir því sem sögunni vindur fram kemur líka betur og betur í ljós á hvern hátt það á erindi við samtíma okkar. Þarna er það í gegnum þann jarðveg sem samfélag nútímans er sprottið úr.

Þegar fjallað er um verkið í heild er freistandi að skipta umfjölluninni í grófum dráttum í tvennt og taka fyrri bindin tvö saman og svo aftur seinni bindin tvö. Fyrri bindin, *Undir bláu augliti eilífðarinnar* og *Vetur og vorbláar nætur*, fjalla um bernsku Daníels og hvernig hann

GUÐJÓN SVEINSSON RITASKRÁ

Njósnir að næturþeli	1967	barnabók
Ógnir Einidals	1968	barnabók
Leyndardómar Lundeyja I	1969	barnabók
Leyndardómar Lundeyja II	1970	barnabók
Svarti skugginn	1971	barnabók
Ört rennur æskublóð	1972	barnabók
Hljóðin á heiðinni	1973	barnabók
Húmar að kvöldi	1975	skáldsaga
Saga af Frans litla fiskastrák	1976	barnabók
Glatt er í Glaumbæ	1978	barnabók
Glaumbæingar á ferð og flugi	1981	barnabók
Ævintýrið við alheimstjörnina	1982	barnabók
Loksins kom litli bróðir	1983	barnabók
Kvöldstund með pabba	1983	barnabók
Enn er annríkt í Glaumbæ	1984	barnabók
Glaumbæingar samir við sig	1985	barnabók
Kettlingurinn Fríða fantásia og rauða húsið í Reynivíðargarðinum	1987	barnabók
Hamingjublómin	1988	barnabók
Grallaraspóar og gott fólk	1989	barnabók
Snjóhjónin syngjandi	1990	barnabók
Leitin að Morukollu	1991	barnabók
Með eitur í blóðinu	1991	ljóð
Sagan af Daniel I	1994	skáldsaga
Undir bláu augliti eilífðarinnar		
Sagan af Daniel II	1995	skáldsaga
Vetur og vorbláar nætur		
Brot úr dagbók sjómanns	1996	skáldsaga
Skáldsöguleg skýrsla		
Sagan af Daniel III	1997	skáldsaga
Á bárunnar bláu slóð		
Í garði konu minnar	1998	ljóð
Sagan af Daniel IV	1999	skáldsaga
Út úr blánóttinni		
Nílarprinsessan	2000	barnabók
Á afmæli konu minnar	2002	ljóð
Fimmburarnir hennar Elinóru	2003	barnabók

tekst á við afleiðingar þess þegar faðir hans deyr og hvernig honum farnast án nærveru og stuðnings móður sinnar. Hann leitar öryggis í heimi sem veitir takmarkað skjól enda framtíðin stöðugt óviss.

Persónuleg áföll Daníels litla tengjast breytingum í veröldinni. Þegar styrjöldin, sem geysar í heiminum, teygir anga sína til litla þorpsins hans breytist allt hans líf. Þessi sannsögulegi atburður er mikill örlagavaldur í lífi Daníels rétt eins og seinni heimstyrjöldin var fyrir þjóðfélagið allt.

Til að miðla skynjun Daníels á veröld sinni notar höfundurinn raunsæslegan stíl en með klippum og skornum setningum nær hann fram hughrifum drengsins og sjónarhorni hans á veröldina. Pótt verið sé að skrifa um börn og að einhverju leyti einnig fyrir börn er Guðjón ekkert að forðast kjarnyrt mál og á stundum erfið hugtök. Enda eru börnin í sögunni upptekin við að læra inn á veröld fullorðinna og samfélag sitt og lesandinn fylgir þeim í þeirri glímu.

Pekking höfundar á viðfangsefni sínu og hlýja í garð sögupersónanna er ef til vill einn meginstyrkur verksins og augljós í textanum. En þarna eru líka hinir myrkari undirtónar sem áður voru nefndir. Daniel leitar öryggis í óvissum heimi en skynjar yfirvofandi breytingar. Dauðinn er líka alltaf í bakgrunni og er á einhvern hátt samofin öllu lífi, bæði þorpsins og náttúrunnar allt í kringum það.

Ef til vill var það þessi hlýja en líka hin sterka tilfinning fyrir framrás tímans, óhjákvæmilegum breytingum og mannlegum örlogum sem gerði það að verkum að greinarhöfundur tók eftir Daniel innan um allan þann aragrúa sögupersóna sem voru samtíða honum árin 1994 og 1995. Þarna var sleginn tónn sem var svo ólíkur þeim sem almennt var sleginn í öðrum miðlum allt um kring.

Stíllinn þroskast með söguhetjunni

Á bárunnar bláu slóð og *Út úr blánóttinni* eru seinni bindin tvö í *Sögunni af Daniel*. Eftir því sem Daniel eldist og þroskast koma ný áhugamál og einnig ný vanda-mál að glíma við. Það er sérstaklega athyglisvert hvernig aukinn þroski og skilningur söguhetjunnar dýpkar jafn-framt myndina af samféluginu og persónum þess. Sífellt fleiri þættir fléttast inn í og lesendur sjá að sjálfst samfélagið er á umbrotatímum þar sem frystihúsa- og togara-væðing boða gerbreytta atvinnuhætti. Á sama tíma missir Daniel enn eina af kjölfestum sínum úr gamla tímanum þegar amma hans deyr. Höfundur fyllir enn í

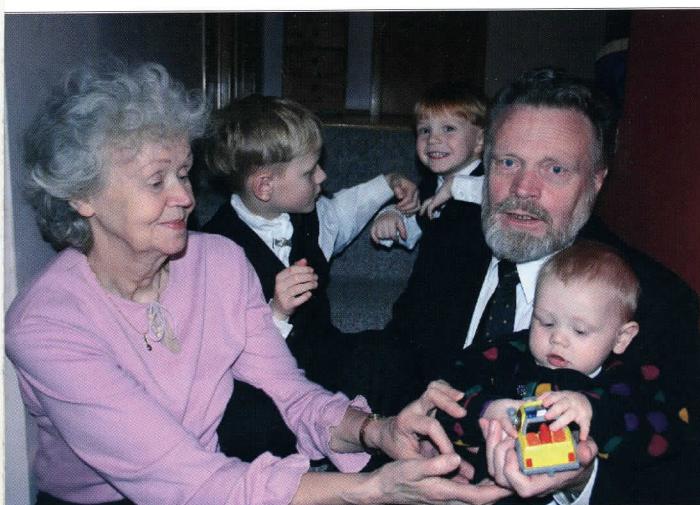
Myndin er tekin úr Fanndalsskarði um dagmáaleyti á höfuðdag 1984. Yfir þetta skarð gekk Daniel með Valda frænda sínum eftir heimsókn í móðurfaðm. Á þessum slóðum villtist hann í þokunni síðar. (Sjá Daniel II bls. 269-274.)

Ljósmynd: Guðjón Sveinsson.

myndina af umrótinu með tilvísunum í pólitisk átök samtíðarinnar og nafngreindar persónur. Þarna skýtur upp kollinum hinn umdeildi róttæklingur Halldór Laxness og ráðherrann ungi, Eysteinn Jónsson, sem karlarnir á Syðrivík trúu á svo gengur næst guði. Aukið athafnalíf kallað á þörf fyrir hlutafélög um skipakaup, byggingu nýrrar verbúðar og stofnun verkalýðsfélaga. Árekstrar verða milli gamla og nýja tímans og hugsun- arháttur liðins tíma birtist sem ákveðin hindrun.

Hér færst tími verksins enn nær lesanda nútímans, bæði í eiginlegrí og óeiginlegrí merkingu. Í verkinu má sjá rætur margvíslegra viðhorfa sem hafa sætt vaxandi gagnrýni á undanförnum árum. Þarna verða börnin að vinna og standa sig í því til jafns við fullorðna. Áföllum ber að taka með karlmennsku og þögninni einni. Viðhorf samfélagsins til bernskunnar og gildi menntunar hafa gjörþreyst, börn fengju ekki að vinna eins og Daniel og vinir hans og í stað þess að innræta Daniel þögnina sem leið til að takast á við mótlætið fengi hann líklega áfallahjálp. Samfélag Syðrivíkinga í sögunni er því í senn grunnur þess samfélags sem við búum nú í og samfélag sem er að hverfa.

Um leið og persónan Daniel þroskast og skynjar betur umrótíð bæði innra með sér og í kringum sig breytist stíll verksins og verður ljóðrænni. Síðari bindin tvö eru ekki eins sjálfstæð verk og fyrri bindin. Hér hefst ef til vill úrvinnslan úr þeim grunni sem lagður var með bernskuheftunum og fjöldi tilvísana er í atburði sem þar er lýst. Athyglisverðast er þó hvernig frásagnarformið

Höfundurinn Guðjón Sveinsson ásamt konu sinni Jóhönnu Sigurðardóttur. Með þeim á myndinni eru sonarsynirnir (f.v.) Sighvatur, Guðjón og Pálmar Sveinssynir.

Ljósmynd Sólmý Pálsdóttir.

verður flóknara og frásögnin brotakennndari. Vísað er í fyrri hluta verksins, flakkað fram og aftur í tíma og klif-að á þeim stefjum sem ganga í gegnum allt verkið. Brotakennndari frásögnin endurspeglar hvernig veröld Daníels og sjálfsmýnd er að verða brotakennndari og samfélagsgerðin öll flóknari. Innri átok Daníels birtast á yfirborði textans. Stefin og upprifjun atburða úr horfnum tíma styrkja mjög þá tilfinningu lesandans að í allri frásögninni og atburðum í ævi Daníels sé að finna fræ þeirra örloga sem honum voru búin.

Eitt af þeim stefjum sem ganga í gegnum allt verkið er tilvísunin í hina bláu eilífð þar sem hafið er tákni hins óræða og óendenanlega og bæði nátengt lífi og dauða. Blái liturinn kemur fyrir í nafni allra binda heildarverksins: *Undir bláu augliti eilífðarinnar, Vetur og vorbláar nætur, Á bárunnar bláu slóð og Út úr blánóttinni.* Þessi litanotkun höfundar minnir á meistaraverk pólska kvíkmynda-gerðarmannsins Krzysztof Kieslowskys sem tengdi þrjá liti þrennskonar kenndum eða tilfinningu og helgaði hverjum eina mynd í magnaðri trílógiú. Í *Sögunni af Daniel* vinnur Guðjón Sveinsson með bláa litinn með svo markvissum hætti að sagan verður í raun eins og magnaður „blús“. Hafið bláa gefur lífsbjörgina en tekur líka líf. Hrikaleg fjöllin vaka blá yfir þorpinu og yfir hvelfist sjálf himinblá eilífðin. Daniel elst upp við návist dauðans frá blautu barnsbeini og tekst á við afleiðingar missis. Í verkinu er því þung undiralda og sársauki sem skapar tilfinningu fyrir óljósri sögu að baki þessari sögu og vekur enn upp spurninguna um verkið sem skáldsögulega skýrslu.

Undir lygnu yfirborði býr vaxandi ólga og þegar hún brýst upp á yfirborðið, líkt og boðinn Skellur gerir,

verður ekkert samt á eftir, jafnvel þótt aðeins örskotsstund hafi liðið. Þegar Daniel fær æðiskast og útrás fyrir bælda reiði og vanmátt í næstsíðasta bindi verksins sitja lesendur eftir og velta fyrir sér hve mikið hann muni þola til viðbótar.

Tónar, litir og ljóð

„Sál skálda og rithöfunda – allra listamanna er mótuð af blástrí vinda, andardrætti heiða, goluhvísl, vögguhjali, rymrómi rasta af fuglasöng og flugnasuði – andardrætti þagnarinnar. Fólk sem skynjar þessi tilbrigði, útsetningu náttúrunnar, í öðrum víddum en annað fólk, færir þau í sérstakan búning, í mismunandi útfærslu; í sögum, söngvum og dönum, tónum, litum og ljóðum – andvörpum og dauða.“

Pannig lýsir Guðjón Sveinsson sjálfur verkefni skálda og rithöfunda á bókmenntavef Borgarbókasafns Reykjavíkur. Samkvæmt þessu á lýsingin skáldsöguleg skýrsla sérstaklega vel við. Rithöfundurinn færir reynslu sína á blað og er um leið bæði að reyna að skilja og miðla. Atburðir, aðstæður og umhverfi fær nýja dýpt og merkingu í samhengi frásagnarinnar. Meðal eftirminnilegustu kafla verksins eru lýsingarnar á sjómennsku Daniels en þar birtist þekking höfundar á viðfangsefni sínu og næmi hans fyrir samspili manns og náttúru hvað skýrast. Í fáum setningum dregur höfundur upp einstakling sem stendur einn andspænis öflum sem hann ræður ekki við en móta hann og alla hans tilveru - hvort sem það eru náttúruöflin eða hið mannlega samfélag. Í þokunni, innan um boðana, uppi á heiðum eða í hörðum heimi fólksins í Syðrivík, berst Daniel við að þrauka og sigrast á sjálfum sér. Endalokin eru ekki aðeins óhákvæmileg heldur ljá þau allri frásögninni merkingu.

Í heild er *Sagan af Daniel* bæði margslungin og margræð. En það er fleira en innihald verksins sjálfs sem gerir það sérstakt og vekur athygli. Mjög fátítt er að höfundar ráðist í útgáfu á fjögurra binda verkum og enn sjaldgæfara að þeir geri það sjálfir. Breytingar á bóksölu, þar sem hluti sölunnar fer fram á markaði sem sinnir aðeins metsöliverkunum hverju sinni, hlýtur að gera sjálfstæðum höfundum erfiðara fyrir. Við bætist samþjöppun í útgáfu og það kastljós sem beint er að höfundunum sjálfum og persónum þeirra sem lið í markaðsstarfi. Það er því nánast eins og sjálfstæður hluti þessa verks og þeirrar þungu undiröldu sem í því er að Guðjón skyldi ráðast í það þrekvirki að gefa öll fjögur bindin út upp á eigin spytur. Af því verður ekki dregin nema ein ályktun: Þetta er saga sem hann varð að segja. Guðjóni tókst ætlunarverk sitt.

Reykjavík, október 2003